

Sprawiedliwość płci w świetle wiary muzułmańskiej¹

Zasady sprawiedliwości płci, tj. kobiet i mężczyzn, wywodzą się z Koranu i tradycji Proroka Mohammeda (pzn). Przykład życia samego Proroka dostarcza muzułmanom wskazówek odnośnie tego, jak muzułmanie mogą przełożyć lekcje Koranu i *Sunny* (narracje ustne tradycji Proroka) w praktykę. Bogate źródła historii rozwoju społeczeństw muzułmańskich dostarczają dodatkowych informacji i przykładów na to, jak pojęcie sprawiedliwości pomiędzy płciami było praktykowane.

Wszyscy ludzie, kobiety i mężczyźni, są równi wobec Boga i zasługują na równe uznanie ich wartości i znaczenia ich życia w społeczeństwie. Wszyscy zasługują również na dostęp do równych szans i praw nadanych człowiekowi przez Boga. Równość płci nie oznacza, że mężczyźni i kobiety są tacy sami, natomiast wskazuje na równowagę pomiędzy nimi. Niezależnie od podobieństw i różnic pomiędzy obiema płciami, każda strona powinna być postrzegana jako równie ważna dla społeczeństwa. Równość ta stanowi fundament zdrowych społeczności, w których wszyscy członkowie mają szansę realizacji swojego potencjału otrzymanego przez Boga.

Poniższe opracowanie zawiera podsumowanie niektórych z głównych zagadnień kwestii sprawiedliwości płci z perspektywy Islamu.

Podstawowe wartości

Islamscy uczeni, np. Abu Hamid al-Ghazali (d.505/ 1111), wskazują na znaczenie i wagę islamskich koncepcji godności, sprawiedliwości i praw i obowiązków, które służą jako punkty odniesienia i standardy dla określenia zrównoważonych relacji między płcią męską i żeńską.

Obrona i zachowanie godności ludzkiej zajmują centralną pozycję w podejściu do rozwoju człowieka, Maqasid al-sharia. Odzwierciedla to poniższy werset Koranu:

"My obdarzyliśmy szlachetnością [godnością] potomstwo Adama" [Koran 17:70]²

Werset ten odnosi się również do koranicznej Historii Stworzenia, która podkreśla, że zarówno kobiety jak i mężczyźni, pochodzą z tej samej istoty (z jednego *nafs* – duszy, ego), wskazując jednocześnie na równość obu płci:

"O ludzie! Bójcie się waszego Pana, który was stworzył z jednej istoty i stworzył z niej drugą do pary; a z nich dwojga rozprzestrzenił wiele mężczyzn i kobiet..."[Koran, 4:1]

Wersety te jasno zakładają godność i równość wszystkich ludzi, mężczyzn i kobiet, zatem każde działanie przeciwko godności człowieka jest sprzeczne z przekazem Boga. Zaś każda forma niesprawiedliwości poniża godność człowieka i powinna być eliminowana.

¹ Tekst zaczerpnięty i przetłumaczony z: Islamic Relief Worldwide, 2015, *Gender Justice Policy*, Birmingham, dostępny na www.islamic-relief.org. Tłumaczenie, edycja i dodatkowe przypisy: S. Pertek. Podziękowania dla A.L. i E.P. za cenne korektury.

² Wszystkie cytowane wersety Koranu pochodzą z: Józef Bielawski, 1986, *Polskie tłumaczenia znaczenia Świętego Koranu*, PIW, Warszawa, dostępny na http://www.planetaislam.com/koran_bielawski.html

Teksty źródłowe religii wyraźnie wskazują, że Bóg powierzył ludzkości obowiązki (np. modlitwy, jałmużny, poszukiwania wiedzy), które nie są zróżnicowane w zależności od płci³. Na przykład, gdy Bóg powołał ludzi jako strażników ziemi, odpowiedzialność ta została nadana wszystkim ludziom, niezależnie od płci:

„...’Ja umieszczę na ziemi namiestnika’...” [Koran 2:30]

Według Koranu, różnice biologiczne między kobietami i mężczyznami są częścią Bożego planu, w którym ludzie zostali podzieleni w pary⁴ w celu utrzymania harmonii i równowagi⁵. Jedna płeć nie może prosperować bez drugiej, ponieważ wzajemnie się uzupełniają, a także umożliwiają prokreację. Rozdział *al-Nisa* (Kobiety) w Koranie, jest poświęcony afirmacji kobiet poprzez podkreślenie ich statusu i wyszczególnienie ich praw nadanych przez Boga. Wzmacniając pozycję kobiet poprzez uznanie ich statusu społecznego, niezależności ekonomicznej i autonomię w podejmowaniu decyzji, rozdział ten odnosi się również do potrzeb wdów i sierot w zakresie dziedziczenia i prawa rodzinnego.

Wersety Koranu zwracają szczególną uwagę na różnorodność stworzenia i wskazują, że kwestie związane z płcią połączone są z innymi aspektami tożsamości społecznej np. rasą. Wiele wersetów Koranu i narracji z Sunny (Tradycji) Proroka podkreśla różnorodność i promuje bezwarunkową równość wszystkich ludzi⁶, na przykład:

„O ludzie! Oto stworzyliśmy was z mężczyzny i kobiety i uczyniliśmy was ludami i plemionami, abyście się wzajemnie znali. Zaprawdę, najbardziej szlachetny spośród was, w obliczu Boga, to najbardziej bogobojny spośród was! Zaprawdę, Bóg jest wszechwiedzący, dobrze świadomy!” [Koran 49:13]

Liczne wersety koraniczne zapewniają, że podczas Sądu Ostatecznego ludzie zostaną ocenieni przez Boga według ich moralności i dobrych uczynków, a nie według płci w których ludzie zostali stworzeni:

“Tego, kto spełni dobre dzieło - czy to mężczyzna, czy kobieta - i jest wierzącym, My ożywimy życiem wspaniałym, i takim wypłacimy ich wynagrodzenie czymś piękniejszym niż to, co czynili...” [Koran 16:97]

Choć sam Bóg nie dyskryminuje pomiędzy mężczyznami i kobietami, ludzie często nie są w stanie osiągnąć tego poziomu sprawiedliwości, popadając w pułapkę nierównego osądzania mężczyzn i kobiet za ich działania.

Koran dodatkowo informuje nas, że każda osoba jest w pełni odpowiedzialna za swoje własne czyny i została wyposażoną w zdolność do podejmowania indywidualnych decyzji (samostanowienie). Muzułmanie wierzą, że każdy będzie pociągnięty do

³ Między innymi wszyscy Muzułmanie mają te same obowiązki religijne i stosują się do tych samych filarów wiary. Zróżnicowanie obowiązków według pełniącej roli społecznej jest kolejną kwestią, która powinna być rozpatrywana w ramach indywidualnych praw i obowiązków w obrębie rodziny i społeczności. Te z kolei nie mogą być rozpatrywane jako ważniejsze niż podstawowe i równe obowiązki powierzone mułmanom i mułmankom.

⁴ „Chwała niech będzie Temu, który stworzył wszystkie pary, jakie wydaje ziemia i oni sami, i te, których oni nie znają.” (Koran 36:36)

⁵ „I niebo - On wzniosł je i ustawił wagę” (Koran 55:7)

⁶ „Żaden Arab nie ma przewagi nad nie-Arabem, ani też nie-Arab nie ma wyższości nad Arabem. Ani biały człowiek nie ma żadnej wyższości nad czarnym człowiekiem, ani też czarny człowiek nie ma wyższości nad białym człowiekiem. Jesteście wszyscy dziećmi Adama, a Adam został stworzony z gliny”. [Prorok Mohammed, przekazane przez Al-Bayhaqi i al-Bazzaz]

odpowiedzialności za swoje czyny w Dniu Zmartwychwstania, jak zostało opisane w Koranie:

"Każda dusza zarabia tylko dla siebie i nie poniesie niosąca ciężar ciężaru drugiej . Potem do waszego Pana powróciecie! Wtedy On obwieści wam to, w czym wyście się różnili.." [Koran, 6:164]

Sprawiedliwość jest centralną i podstawową zasadą Islamu. W rozdziale dotyczącym kobiet (Sura al-Nisa), Koran mówi:

"O wy, którzy wierzycie! Trzymajcie się stale sprawiedliwości - zaświadczać to przed Bogiem - również względem was samych albo względem waszych dzieci i krewnych, czy to będzie bogaty, czy biedny! - bo Bóg jest im bliższy. Przeto nie kierujcie się namiętnością, abyście nie naruszyli sprawiedliwości. Jeśli lawirujecie i odwracacie się, to, zaprawdę, Bóg jest w pełni świadomy tego, co czynicie!" [Koran 4:135]

Bóg jest sprawiedliwy (po arabsku "*Al-Adl*⁷) i w swojej Sprawiedliwości stworzył wszystko, w tym jego nakazy i zakazy. Zasada sprawiedliwości wywodzi się z pism religijnych i przykładów proroków zawartych w Shari'ah⁸. Każde wyniki relacji między kobietami, dziewczętami, mężczyznami lub chłopcami, które prowadziłyby do niesprawiedliwości, są błędne i powinny być powstrzymane, ponieważ Koran mówi:

"Zaprawdę, Bóg nakazuje: sprawiedliwość, dobroczynność i szczodropliwość względem bliskich krewnych! On zabrania tego, co bezecne, naganne i występne. On was napomina - być może, wy się opamiętacie!" [Koran 16:90]

Podstawowym celem życia każdego człowieka, niezależnie od płci, według Koranu, jest służenie swojemu Stwórcy⁹. Biorąc to założenie jako punkt odniesienia, pielęgnowanie pozytywnych relacji międzyludzkich może być formą wielbienia Boga.

Sprawiedliwość jest między innymi zrównoważonym spełnieniem praw i obowiązków wobec siebie, bliźnich i innych istot żyjących (np. zwierząt). Sprawiedliwość nie może zostać osiągnięta, jeśli prawa człowieka nadane przez Boga są łamane lub gdy ludzie ponoszą odpowiedzialność za drugiego (np. władcy krajów za swoich obywateli, rodzice za swoje dziecko) nie wywiązują się ze swoich obowiązków. Różnice biologiczne nie powinny stać się pretekstem dowartościowania mężczyzn i kobiet w odmienny sposób. Ich równe uznanie jest ważne dla społeczności, aby mogły się rozwijać.

Koran i Sunna przypominają nam, że opresja jest bezprawna i że musimy szanować prawa innych osób w doczesnym życiu, gdyż rozliczenie sprawiedliwości zostanie ustanowione przez Boga w życiu po śmierci¹⁰. Przykładem tego jest hadis z narracji Abu Hurairah, towarzysza Proroka Mohammeda (pzn), który przekazał nam, że Prorok powiedział: "W Dniu Zmartwychwstania, prawa zostaną zwrócone tym, którym się one należały do takiego stopnia, że owca bez rogów, zostanie zrekompensowana ukaraniem owcy z rogami, która złamała jej rogi." [Muslim Riyad al Saliheen rozdział 26: 204].

⁷ Jest to jedno z 99 imion Boga (po arabsku Allah)

⁸ Islamska etyka i prawa (w znaczeniu dosłownym znaczy droga)

⁹ I stworzyłem dżiny i ludzi tylko po to, żeby Mnie czcili. (Koran 51:56)

¹⁰ "My postawimy wagi sprawiedliwości w Dniu Zmartwychwstania. Żadna dusza nie dozna w niczym krzywdy, nawet na ciężar jednego tylko ziarnka gorczycy; My je przyniesiemy. My wystarczymy jako rozliczający!" (Koran 21:47)

Według nauk Islamu, prawom towarzyszą obowiązki w obrębie rodziny i społeczności, i są dostosowane do różnych celów etyki Islamskiej (*Maqasid al-Szariat*). Tak współistniejące prawa i obowiązki kobiet i mężczyzn, oznaczają, że w większości przypadków czyjeś prawa nie mogą być oddzielone od czyichś obowiązków i nie wykrócą one poza czyjeś możliwości.

“Bóg nie nakłada na duszę niczego więcej ponad jej możliwości.” [Koran 2:286]

W Islamie prawa i obowiązki są określone w boskim objawieniu na trzech poziomach: indywidualnym, rodzinnym i społecznościowym. Są one zgodne z czyjąś sytuacją dyktującą charakter tych obowiązków, w celu utrzymania społecznie sprawiedliwej równowagi. Na przykład ubodzy mają prawa wobec zamożnych, dzieci wobec swoich rodziców, a starzejący się rodzice wobec swoich dorosłych dzieci. Prawa i obowiązki wszystkich kobiet i mężczyzn w islamie są określone przez *Maqasid al-Szariat* (celach islamskiego prawa zawartego w Koranie).

W przypadku małżeństwa, Bóg przekazał, że dzięki współpracy i konsultacji (np. *Shura*-konsultacje) małżonkowie osiągną porozumienie i utrzymają ich sprawy sprawiedliwie (Koran 16:90), dążąc do wspierania się nawzajem w czynieniu dobra.

Życie małżeńskie w islamie postrzegane jest jako wyraz Bożego miłosierdzia i jako jeden z Jego znaków:

“I z Jego znaków jest to, iż On stworzył dla was małżonków z was samych, abyście mogli odpocząć przy nich; i ustanowił między wami miłość i miłosierdzie..” [Koran 30:21]

Rodzina jest pierwszą i najważniejszą komórką społeczną, ustanowioną i zalecaną przez Boga. Jest ona oparta na instytucji małżeństwa, długoterminowego związku kobiety i mężczyzny, do którego każdy wchodzi ze statusem równego i równorzędnego partnera. Małżeństwo opiera się na umowie, która wymaga zgody obu stron.

Rodzina w Islamie chroniona jest poprzez system wzajemnych praw i obowiązków wszystkich członków rodziny, zdefiniowany przez nauki wiary. Na pierwszym miejscu stawiają one ochronę rodziny i przyszłych pokoleń, co jest jednym z celów prawa Bożego (*Maqasid al-szariatu*). Zdrowe, stabilne rodziny są oparte na miłości, partnerstwie i bliskich relacjach.

Spokój i bezpieczeństwo, emocjonalne, psychologiczne i moralne pielęgnowanie zapewniane przez stabilne rodziny jest bardzo ważne i niezbędne do duchowego i ekonomicznego rozwoju jej członków. Rodzina powinna być oparta na zasadach sprawiedliwości, równowagi, finansowej i społecznej solidarności (*takaafu*) między członkami rodziny, aby zapewnić spójność społeczną, jedność i ciągłość. *Takaafu* oznacza pomaganie bliźniemu w niesieniu jego ciężaru, wzajemną pomoc i opiekę, wsparcie finansowe i doradztwo.

Relacje między kobietami i mężczyznami ustanowione są w myśl koncepcji *Wilayah*, co w tłumaczeniu oznacza 'chronienie się nawzajem'. *Wilayah* zakłada, że publiczna odpowiedzialność za czynienie dobra, zapobieganie szkody czy krzywdy, jak również dążenie do wprowadzania pozytywnych zmian w społecznościach, należy jednocześnie do obu płci, kobiet i mężczyzn:

"A wierzący mężczyźni i wierzące kobiety są dla siebie nawzajem przyjaciółmi. Oni nakazują sobie to, co uznane, a zakazują sobie tego, co naganne. Oni odprawiają modlitwę i dają jałmużnę, są posłuszni Bogu i Jego Posłańcowi. Tym Bóg okaże miłosierdzie. Zaprawdę, Bóg jest potężny, mądry!" [Koran 9:71]

Koncepcja ochrony i współpracy jest postrzegana jako niezbędna w budowaniu zdrowych rodzin i sprawiedliwych społeczności. Zakłada ona odpowiedzialność zarówno mężczyzn jak i kobiet, aby wspierać, szanować i chronić się wzajemnie. Z tego też wynika, że małżonkowie powinni dzielić się władzą i razem podejmować decyzje.

Jeśli chodzi o podział obowiązków domowych, opiekę nad dziećmi i osobami starszymi, źródłowe teksty religijne nie przypisują tych zadań konkretnie kobiecie lub mężczyźnie, Sunna Proroka i jego rodziny dostarczają przykładów wzajemnej opieki i współpracy. Prorok Muhammad (pzn) dzielił się odpowiedzialnością za swoje domostwo i uczestniczył w obowiązkach domowych, służąc swojej rodzinie z życzliwością, w przeciwieństwie do jakiegokolwiek formy autorytaryzmu. Al-Aswad bin Yazid przekazuje: Aisza została zapytana: "Co robił Prorok wewnątrz swojego domu?" Odpowiedziała: "Miał w zwyczaju być zajętym pomagając członkom swojej rodziny, a kiedy był czas na *Salat* (modlitwę), to wstawał na modlitwę." [al-Bukhari Riyad al Saliheen, rozdział 71, 606]

Istnieje wiele przykazań w Koranie, które kładą nacisk na prawa kobiet i mężczyzn do edukacji, ochrony, dostępu do zasobów np. ekonomicznych, naturalnych, informacyjnych i kontroli nad nimi, prawa do gruntów, nieruchomości, kapitału i prawa do pracy. Przede wszystkim, poszukiwanie wiedzy jest jednym z podstawowych obowiązków każdego muzułmanina i muzułmanki. Ten obowiązek wynika z pierwszych objawień Koranu;

"Głoś! w imię twego Pana, który stworzył! Stworzył człowieka z grudki krwi zakrzepłej! Głoś! Twój Pan jest najszlachetniejszy! Ten, który nauczył człowieka przez pióro; nauczył człowieka tego, czego on nie wiedział...." [Koran 96:1-5]

Wiele innych wersetów Koranu podkreśla znaczenie poszukiwania wiedzy. Podobnie wiele hadisów kładzie szczególny nacisk na edukację kobiet¹¹, a przykłady ze wczesnej historii islamu wskazują na otwarty dostęp do edukacji dla dziewcząt, kobiet, chłopców i mężczyzn na przestrzeni wieków¹². Historia pokazuje nam również, że kobiety odgrywały znaczące role w społeczeństwie, były na przykład nauczycielkami zarówno dla kobiet jak i mężczyzn.

Koran gwarantuje również prawo do dziedziczenia zarówno dla kobiet i mężczyzn¹³:

¹¹ Abu Hurairah donosi: Wysłannik Allaha (pzn) powiedział: "Bóg czyni drogę do raju łatwą dla tej osoby, która kroczy ścieżką w poszukiwaniu wiedzy." [Muslim, Riyad as Salihin, Book 13, Hadith 1381]

¹² Patrz: Nadwi M.A., 2013, al-Muhaddithat, the women scholars in Islam, Interface Publications, Oxford, UK

¹³ Mimo, że zarówno mężczyźni jak i kobiety są uprawnieni do podziału majątku, w większości przypadków, w których spadkobiercami są obie płcie, spadkobiercy płci męskiej dziedziczą dwa razy więcej niż spadkobiercy płci żeńskiej. Odbywa się to z uwzględnieniem wariantu odpowiedzialności finansowej mężczyzny i kobiety; gdzie mężczyzna jest odpowiedzialny finansowo za jego rodzinę, tzn. jest odpowiedzialny za utrzymanie jego żony i dzieci, którzy mają wobec niego prawa do utrzymania. Dlatego jego część spadku jest nie tylko do wypełnienia jego potrzeb, ale również osób, które są na jego utrzymaniu. Kobiety mogą odziedziczyć mniejszą część spadku, jednak mają one prawo do całkowitego zatrzymania finansów dla siebie, a nawet niewydawania ich na własne potrzeby, ale wykorzystania ich na inwestycje lub na cele

“Mężczyznom przypada część tego, co pozostawili rodzice i krewni; i kobietom przypada część tego, co pozostawili rodzice i krewni. Czy to będzie mało, czy dużo, to jest udział obowiązujący prawnie..” [Koran 4:7]

Koran uznaje także prawa kobiet, mężczyzn, sierot i osób upośledzonych umysłowo do nieruchomości i gruntów (Koran, 2: 220, 4: 2, 4: 4-5, 4,10) i przypomina nam:

“Nie zjadajcie waszych dóbr między sobą nadaremnie, chyba że to jest handel, za wzajemną zgodą między wami.” [Koran 4:29]

Według Koranu, kobiety mają prawo do samodzielnych transakcji handlowych: kupna i sprzedaży nieruchomości lub gruntów we własnym imieniu, a także prawo do wyłącznego zarządzania własnymi finansami. Do praw kobiet należy także niezależność w prowadzeniu własnego biznesu i zatrudniania zarówno kobiet jak i mężczyzn, tak jak na przykład Khadijah bint Khuwailid zatrudniła Proroka (pzn) jako handlarza. Prorok (pzn) nie tylko nie wstydził się pracować dla kobiety, a wręcz starał się jak najlepiej spełniać jej oczekiwania. Koran zawiera wiele przykładów kobiet uczestniczących w życiu publicznym wczesnych społeczności muzułmańskich, na przykład w czasie drugiej deklaracji 'Aqabah Prorok Muhammad (pzn) przyjął przysięgę zarówno od mężczyzn jak i kobiet, co świadczy o tym, że kobiety nie powinny być wyłączone ze spraw publicznych.

Islamskie pojęcia godności, sprawiedliwości, praw i obowiązków podkreślają znaczenie równości między kobietami i mężczyznami. Wskazują one na to, że zarówno kobiety jak i mężczyźni powinni być wolni, by rozwijać swoje zdolności i dokonywać wyborów w oparciu na partnerstwie, bez żadnych ograniczeń narzuconych przez stereotypy, role społeczne i uprzedzenia. Podkreśla to potrzebę sprawiedliwości płci, która zakłada sprawiedliwe traktowanie kobiet i mężczyzn, zgodnie z ich potrzebami.

Przykład proroka Mohammeda (pzn)

Jeśli spojrzymy na początki Islamu, możemy znaleźć inspirujące przykłady relacji między kobietami i mężczyznami.

Prorok (pzn) stworzył różnorodną i wzajemnie wspierającą społeczność opartą na pokojowym współistnieniu wszystkich członków. To stanowiło wyzwanie dla ówczesnej niemuzułmańskiej patriarchalnej społeczności, gdyż zachęcało kobiety do aktywnego brania udziału w życiu publicznym jak i prywatnym. Prorok Mohammed (pzn) sam jest najlepszym przykładem orędownika praw kobiet. Abu-Dawud informuje, że Prorok powiedział:

"Zaprawdę, kobiety są bliźniaczymi połówkami mężczyzn"¹⁴

Ze względu na swoje odważne stanowisko w sprawie statusu i praw kobiet w społeczeństwie, Prorok niejednokrotnie był wyśmiewany i atakowany. Istnieje wiele hadisów, które uczą nas o zaangażowaniu Proroka w promowanie sprawiedliwości płci i wykorzystywaniu swojego wpływu i władzy w celu przywrócenia statusu, praw oraz poszanowania godności najsłabszych, którymi w czasach przedislamskiej Arabii były

charytatywne (gdyż to mąż ma obowiązek pokryć wszystkie jej wydatki). Jeśli jednak mężczyzna nie utrzymuje żony i dzieci w swojej rodzinie, to członkowie rodziny, indywidualnie lub zbiorowo mogą podjąć decyzję o innym sposobie podziału majątkowego. Koraniczne zalecenia również działają jako przewodnik w sytuacjach, w których nie spisano testamentu.

¹⁴ Ten hadis (Abu Dawud 234) jest klasyfikowany jako Sahih co oznacza prawdziwą / autentyczną narrację

kobiety i dziewczęta.

Na przykład, gdy zwrócił się do mężczyzn mówiąc, że "mają prawa nad swoimi kobietami" przypomniał im także, że "kobiety mają prawa nad tobą [nimi tj. mężczyznami]"¹⁵. W tradycji islamskiej, praktyki Proroka Mohammeda (pzn) są ilustracją Koranu w praktyce. Sunna Proroka jest bogatym źródłem przykładów relacji pomiędzy kobietami i mężczyznami, ról jakie mogą odgrywać kobiety i mężczyźni, praw i obowiązków obu płci w zakresie stosunków małżeńskich, relacji rodzinnych, a także relacji z sąsiadami, przyjaciółmi i współpracownikami. Prorok Mohammed (pzn) był szczególnie zaniepokojony sytuacją sierot i kobiet, które w przed-islamskiej Arabii często padały ofiarami nierówności ówczesnego systemu społecznego.

Abu Shuraih Khuwailid bin Amr Al-Khuzai donosi: "Prorok powiedział:" O Allah, oświadczam nienaruszalne prawa dwóch [fizycznie] słabych: sierot i kobiet "[An-Nasa'i Riyad al Saliheen rozdział 33, 270]

Wszyscy członkowie rosnącej społeczności muzułmańskiej byli traktowani jako równi z szacunkiem, życzliwością i pokorą, a kobiety obdarzone były opieką i ochroną¹⁶. Cnoty promowane w czasach Proroka (pzn) między innymi ujmowały wprowadzanie pokoju między ludźmi, życzliwe traktowanie sierot, ubogich i osób szczególnie narażonych na niebezpieczeństwo. Traktowanie sąsiadów z uprzejmością i dobrocią, dzielenie się z nimi jedzeniem i dobrami, okazywanie rodzicom szacunku, kochanie bliźniego przez wzgląd na Boga, dotrzymywanie obietnic, witanie bliskich i nieznanym z uśmiechem, zachowanie godności i spokoju, charakteryzowały pożądane relacje społeczne, podczas gdy arogancja, agresja i osądzanie ludzi bądź ich prześladowanie, były uważane za niepożądane a wręcz naganne.

Pomimo tego, że prawa kobiet i słabszych zostały przywrócone pod przywództwem Proroka, zgodnie z dyrektywami Koranu, on wciąż obawiał się, że ignoranckie postawy i zachowania mogą powrócić, doprowadzając do naruszenia praw kobiet po jego śmierci. Podczas swojego ostatniego kazania wygłoszonego w trakcie pielgrzymki do Mekki, Prorok podkreślił znaczenie sprawiedliwości pomiędzy mężem i żoną, przypominając mężczyznom i kobietom o ich wzajemnych prawach i obowiązkach w związku, oraz to że oboje ponoszą odpowiedzialność przed Bogiem za harmonię w małżeństwie. Prorok położył szczególny nacisk na prawa małżeńskie kobiet, przyrównując ich naruszenie przez mężczyzn do naruszenia przymierza z Bogiem.

¹⁵ Obejmuje to także przypomnienie o obowiązku nafaqi (odpowiedzialności mężczyzny do utrzymania swojej rodziny oraz prawo kobiety do otrzymania zaopatrzenia na zasadzie partnerstwa) oraz wzajemne dobre traktowanie kobiet i mężczyzn jako partnerów i pomocników w siedmiowiecznej Arabii; "O ludzie, to prawda, że macie pewne prawa w odniesieniu do swoich kobiet, ale również one mają prawa nad tobą. Pamiętajcie, że wzięliście je za żony tylko w zaufaniu Boga i za Jego zezwoleniem. Jeśli są z Tobą, do nich należy prawo do wyżywienia, odziania się i dobroci. Traktuj swoje kobiety dobrze i bądź dla nich miły, ponieważ są twoimi partnerami i zaangażowanymi pomocnikami."

¹⁶ Zgodnie z pierwszą konstytucją - Konstytucją Medyny (z VII wieku), która ustanowiła pierwsze państwo islamskie i zagwarantowała w szczególności bezpieczeństwo kobiet.